

Sk

Navod

z. 24

oskrbovanje malih gozdnih posestev na Kranjskem in Primorskem.

Spisal

Avgust Guzelj,

c. kr. gozdarski komisar v Novem mestu.

o o o

Izdalo in založilo gozdarsko društvo za Kranjsko in Primorsko
v Ljubljani s pomočjo Kranjske hranilnice, c. kr. poljedelskega
ministrstva in dežele kranjske.

1903.

Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

Predgovor.

Deloma jako razsežni gozdi Kranjske in Primorske so bili še pred nedavnim časom večinoma last vélikega posestva, in le malo gozdnega sveta je bilo v kmečkih rokah.

Izkoriščanje gozdov teh pokrajin je bilo omejeno skoraj izključljivo le na domače potrebe; kajti manjkalo je prometnih sredstev, da bi se gozdni pridelki mogli v prid spečavati. Njih poraba je bila vsled tega neznatna, in cene nizke. Tekom zadnjih desetletij se je to razmerje popolnoma izpremenilo. Velik del graščinskih gozdov je prešel kot odškodnina za gozdne služnosti v posest kmetij, in kmetovavec je postal tudi samostalen gospodar gozdov.

Železnična mreža se je razširila preko naših krajev in pojavljati se je jel njen odločilni vpliv na promet in trgovino. Na obalih Jadranskega morja so se odprla tržišča skoraj za vse pridelke teh dežel, posebno pa za les. Cene vseh lesnih pridelkov so neizmerno poskočile in v isti meri tudi vrednost gozdov. Vsled boljših prometnih sredstev pa so postale vse potrebščine večje, in neposredna posledica novih razmer je draginja posebno kmečkih delavskih moči in zvišanje vseh zemljiških bremen.

Danes se mora zemljiški posestnik z vso silo boriti za svoj obstanek, ako se hoče vzdržati, in treba je umnega gospodarstva ne samo v kmetijstvu, temveč tudi v gozdu.

Ako se pa ozremo po gozdih našega malega posestva, kaj moramo pripoznati? Da se le brezobzirno izkoriščajo, drugače pa skoraj popolnoma zanemarjajo, in da vsled tega vedno bolj propadajo. Koliko je gozdov, kateri so tako opustošeni, da danes po pravici pač ne zaslužijo več tega imena.

Te gozdne razmere so bile večkrat predmet razpravam gozdarskega društva za Kranjsko in Primorsko, in to je slednjič

uvrščevaje dejstvo, da tudi od najstrožjega izvrševanja gozdnih zakonov ni pričakovati povoljnega uspeha za ohranitev in povzdigo gozdov, ako se posestnikom ravno tako kot v drugih strokah ne ponudi primerne pouka, sklenilo izdajo tega navodila. Društvo pa iz svojih sredstev ne bi bilo v stanu založiti knjižice.

Le s prispevki, katere so blagohotno podelili v to svrhu Kranjska hranilnica v Ljubljani, c. kr. poljedelsko ministerstvo in dežela kranjska je bila omogočena izdaja tega delca. Zlasti je pospešila izdajo knjižice izdatna podpora Kranjske hranilnice v znesku 2000 kron.*

Tvarino knjižice sem razvrstil namenu primerno tako, da sem na prvem mestu pojasnil važnost gozdov, naslikal napake sedanjega gospodarstva in njega posledice in obrazložil sredstva, kako jih odpraviti; v naslednja poglavja pa sem uvrstil vse, kar sem sodil, da je našemu malemu posestniku potrebno vedeti za pravilno oskrbovanje svojih gozdov. Upošteval sem pri vsaki priliki značaj gozdov na Kranjskem in Primorskem, kateri se v marsičem bistveno razločuje od onega drugih krajev, oziral sem se pa tudi na razmerje gozdnega gospodarstva s sedanjim stanjem kmetijstva po teh kronovinah.

Z ozirom na stan, kateremu je to delo v prvi vrsti določeno, sem se izogibal kolikor mogoče strokovnih in tujih izrazov in rabil domačo, vsakemu razumljivo besedo.

Če bo knjižica pri našem malem posestniku vzbudila nekoliko več spoštovanja in ljubezni do gozda, če ga bo privedla do spoznanja, da tudi gozdi zaslužijo pozornejšega in varčnejšega

* Gozdarsko društvo za Kranjsko in Primorsko šteje sedaj 230 udov. Vodstvo društva je poverjeno odboru 11 članov, obstoječemu iz predsednika, sedaj gosp. baron Ludovik Berg, graščak v Mokronogu; I. podpredsednika, sedaj gosp. Anton Rossipal, c. kr. ministerialni svetnik na Dunaju; II. podpredsednika, sedaj gosp. Vaclav Goll, c. kr. višji gozdarski svetnik in deželni gozdni nadzornik v Ljubljani, in sedem odbornikov: sedaj gg. Miha Stainingar, c. kr. dvorni svetnik v Gorici, Josip Pucich, c. kr. gozdarski svetnik in deželni gozdni nadzornik v Trstu, Anton Hanusch, višji nadgozdar na Planinskem gradu; grof Leo Auersperg, graščak v Ljubljani; Rudolf Schadinger, nadgozdar v Kočevju; Josip Schauta, nadgozdar v Nameršlju pri Igu; Matevž Riebel, c. kr. gozdarski nadkomisar in nadzornik agrarnih operacij v Ljubljani. Zadnji je poslovodja društva.

oskrbovanja, ako hoče kmet imeti od njih trajno primernih dohodkov, in da bo to le v največjo korist z njimi tesno spojenemu kmetijstvu, potem je dosegla vsaj kolikor toliko svoj namen. Seveda pa od pisane besede ni pričakovati tistega uspeha, kakor od osebnega pouka na primernem mestu in od vplivne strani.

In tu si štejem v prijetno dolžnost spomniti se dveh stanov, katera sta vedno v najtesnejši zvezi z ljudstvom in katera sta že mnogo storila v prospeh našega kmetijstva in gospodarskega napredka sploh.

V mislih imam prečastito duhovščino in pa visoko spoštovano učiteljstvo.

Do njih se obračam, ko izročam to delo javnosti, z iskreno prošnjo, da pri vsaki priliki povzdigneta svoj glas tudi v povzdigo našega gozdnega gospodarstva.

Veliko zaupanje, katero uživata pri ljudstvu, in vplivno stališče, katero zavzemata med njim, jima bo pripomoglo prav gotovo tudi na tem polju do najboljših uspehov.

V Novem mestu dne 1. marca 1902.

A. Guzelj.

Pregled vsebine.

Stran

Predgovor	III
---------------------	-----

Uvod.

A. Važnost gozdov.

1. Vpliv na ozračje in podnebje	1
2. Vpliv na vodno razmerje	2
a) Vobče	2
b) Z ozirom na naše gorate kraje	3
c) Z ozirom na kraški svet	4

B. Nedostatki sedanjega gospodarstva v malih gozdih.

1. Nedostatki pri pašnji in izkoriščanju stelje	6
2. Slabe poti	10
3. Nedostatki pri izkoriščanju in porabi lesa	11

C. Končne opazke 13

I. Vzgoja gozdov.

Vrste vzgoje	16
------------------------	----

A. Visoki gozd.

Najvažnejše vrste gozdnega drevja	19
---	----

1. Naravno pomlajevanje v visokih gozdih.

a) Prebiralna sečnja	27
b) Oplodna sečnja	29
c) Čista sečnja	34

2. Umetno pomlajevanje v visokih gozdih.

Setev in saditev.

a) Setev.

1. Kako se seme nabavi, pripravi, shrani in poskusi?	37
2. Kako se seje v gozdih?	40
3. Potrebna množina semena	41

b) Saditev.

1. Nabava in lastnosti dobrih sadik	42
2. Kako naj si mali gozdni posestnik vzgoji gozdnih sadik?	44
a) Primeren prostor za gozdni vrt in njega prireditve	44
b) Setev	44
c) Oskrbovanje setve v prvem letu	45
d) Nadaljnje oskrbovanje sadik	46
e) Velikost gozdnega vrta	47
3. Pravila za saditev v gozdih	47

3. Oskrbovanje mladih gozdov	52
--	----

	Stran
B. Nizki gozd.	
1. Oskrbovanje nizkih gozdov vobče	54
2. Bukovi in gabrovi nizki gozdi po naših krajih	55
3. Naši kostanjevi in hrastovi nizki gozdi	56
4. Obsekovanje in kleščenje	57
5. Pomladitev zanemarjenih nizkih gozdov	58
C. Srednji gozd	
	59

II. Izkoriščanje in poraba gozdnih pridelkov.

A. Izkoriščanje lesa.

1. Čas sečnje	61
2. Način sečnje	62
3. Podelovanje lesa	63
a) Stavbinski les	64
b) Les za kurjavo	66
4. Spravljanje lesa	67
5. Merjenje lesa	70
6. Prodaja lesa	76
7. Oglarstvo	78

B. Postranski gozdni pridelki.

1. Izkoriščanje lubja	80
2. Izkoriščanje krme	81
3. Izkoriščanje stelje	85
4. Izkoriščanje gozdnega sadja	87

III. Gozdno varstvo.

A. Podnebni vplivi in uime.

1. Mraz	89
2. Slana, led in sneg	90
3. Vročina	92
4. Voda	92
5. Vetrovi in viharji	93
6. Požari	94

B. Škodljive rastline in bolezni

C. Živalski škodljivci

1. Domače živali	98
2. Divjačina	99
3. Mrčesi	100

D. Škode, katere povzroči človek v gozdih.

1. Gozdne kvare in tatvine	106
2. Ureditev lastninskih pravic in omejitev gozdov	109

Pregled določeb gozdnega zakona in dotičnih oblastvenih naredeb.

	Stran
Krčenje gozdov in izpreminjanje v druge obdelovalne vrste (§ 2. gozdnega zakona)	5
Pogozdovanje posekanih gozdov (§ 3. gozdnega zakona)	36
Opustoševanje gozdov. Pašnja po gozdih (§ 4. gozd. zak.)	32, 82, 87
Naredba c. kr. namestništva v Trstu z dne 7. novembra 1887, št. 15.098, glede previsokih štorov v nizkih gozdih na Pri- morskem	12
Naredba c. kr. namestništva v Trstu z dne 4. aprila 1882, št. 9 deželnega zakonika, in z dne 24. februarja 1884, št. 6 deželnega zakonika, glede časa in načina sečnje po visokih, srednjih in nizkih gozdih na Primorskem in glede krčenja panjev in korenin in izkoriščanja postranskih gozdnih pridelkov	32, 56, 62, 88
Naredba c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 27. julija 1897, št. 9595 (dež. zak. št. 25), glede nabiranja storžev igličastega drevja	38
Prepoved nabiranja borovega brstja. Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 3. majnika 1883, št. 2702 (št. 12 dež. zak.)	88
Vetrobrani (§ 5. gozdnega zakona)	36
Varstveni gozdi (§§ 6, 7, 8 gozdnega zakona)	32, 33, 91
Pašnja po gozdih (§ 10. gozdnega zakona)	82
Naredba c. kr. namestništva v Trstu z dne 29. septembra 1874, št. 11.269, glede prepovedi pašnje po gozdih na Primorskem	82
Izkoriščanje stelje po tleh in obsekovanje drevja za steljo (§§ 11, 12, 13 gozdnega zakona)	86, 87
Razglasitev prepovedi pašnje (§ 14 gozdnega zakona)	83
Gozdi v prepovedi (§§ 19, 20 gozdnega zakona)	33, 91
Navodilo za oskrbovanje in nadzorovanje gozdov v prepovedi na Primorskem, izdalo c. kr. namestništvo v Trstu leta 1871., št. 2921	34
Razdelitev zadružnih gozdov (§ 21. gozdnega zakona)	58
Spravljanje lesa preko tujih gozdov (§ 24. gozdnega zakona)	69
Naprava riž, plavljenje lesa (§§ 25, 26—43 gozdnega zakona)	70

svet. Mnogokrat bo dotičnik potem, ko se mu je stvar obrazložila, svojo krivdo priznal, in vsa zadeva se bo prav prijateljsko poravnala, in prihranilo se bo veliko nepotrebnih stroškov in najhujšega sovraštva. Žalibog prav iz malenkosti premnogokrat nastanejo drage, dolgotrajne pravde, katerih bi se bilo mogoče pri treznem premisleku izlaha izogniti.

Le v skrajnem slučaju naj se torej rabi sodnijski pot in *toži zaradi motenja posesti* ali za lastninsko pravico. Tožba zaradi motenja posestva pa se mora vložiti vsaj 30 dni potem, ko smo stvar izvedeli, sicer zastara, in pripomniti je, da se taka pravda izgubi, ako nasprotnik dokaže, da je že tri leta neoporečno izvrševal dotično posestno dejanje, v zgoraj navedenem slučaju tedaj vozil preko našega gozda. S tem si pa nasprotnik ni pridobil še nikake pravice, kajti ako ga potem tožimo na prostost služnosti ali za lastninsko pravico, in on ne dokaže, da je bil 30 let v mirni posesti, oziroma da je izvrševal že toliko časa dotično posestno dejanje, tedaj pravdo izgubi.

Taki slučajji so seveda tako raznovrstni, da si je treba vselej prej poiskati potrebnih nasvetov pri sodniji, oziroma pri odvetniku.

Ker pa svojim sosedom mnogokrat storimo veliko dobroto, ako jim dovolimo kako soporabo svoje lastnine n. pr. vožnjo po svoji gozdni poti, gonjo živine po nji, hojo preko svojega gozda i. t. d., in nam ti to z drugo uslugo zopet vrnejo, ni prav, če bi jih zavrnilo. Zahtevati pa moramo izjavo (najbolje pismeno), da smo soporabo dovolili prostovoljno, začasno in da imamo vedno pravico, jo preklicati.

Nasprotno pa si moramo z vso odločnostjo varovati z gozdom pridobljene in zvezane pravice na tujih zemljiščih, te pravice so včasih velike vrednosti, *zastaré* pa, ako se 30 let ne izvršujejo. Umen gospodar bo skušal odpraviti tudi razne še rabljene ali že opuščene in dostikrat prav nepotrebne *kolovoze* in *poti* po svojem gozdu, da jih pridobi zopet nazaj za vzgojo drevja.

Izogibal pa se bo vsakih pravd in se potrudil, da se z namišljenimi ali resničnimi opravičenci in sosesestniki pogodi.

Mnogokrat bo mogoče zediniti se za eno pot, ki je za vse enako ugodna, in doseči sporazumljenje, da se druge opuste.